

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ

У статті розкрито сутність формування змісту освіти фахівців економічної галузі. Визначено актуальні завдання забезпечення якості їх професійно-економічної підготовки, що включає методологічний, дидактичний, правовий, соціальний та інноваційний компоненти. Представлено порівняльний аналіз компонентів змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та Польщі.

Ключові слова: заклад вищої освіти, професійна підготовка, Республіка Польща, Україна.

В статті раскрыта сущность формирования содержания образования специалистов экономической области. Определены актуальные задачи обеспечения качества их профессионально-экономической подготовки, состоящей из методологического, дидактического, правового, социального и инновационного компонентов. Представлен сравнительный анализ компонентов содержания профессиональной подготовки специалистов экономической отрасли в заведениях высшего образования Украины и Польши.

Ключевые слова: заведение высшего образования, профессиональная подготовка, Республика Польша, Украина.

The essence of formation of the content of education of specialists is revealed. The actual tasks of ensuring the quality of professional and economic training of specialists are determined. The methodological, didactic, legal, social and innovative components of professional and economic training of specialists are characterized. The table of the comparative analysis of the components of the content of professional training of specialists of the economic field in higher educational institutions of Ukraine and Poland is presented.

Key words: higher education institution, professional training, Republic of Poland, Ukraine.

Зміни, що відбуваються сьогодні в різних сферах суспільства, вимагають пошуку нових методів, підходів та способів вирішення різноманітних життєвих ситуацій. Готовність до життя передбачає формування індивідуального розвитку студента з достатньою кількістю та якістю знань із метою генерування відповідних навичок і здібностей.

Реформування системи освіти передбачає, що суб'єкти навчальної діяльності повинні розвиватися насамперед завдяки новим предметам та концепціям, які з'являються в ході вивчення нового навчального матеріалу. Розвиток студента – гармонійний процес внутрішньої зміни індивідуальних фізичних, психологічних та духовних сил, що забезпечують реалізацію потенційних і життєвих цілей будь-якої особистості [3, с. 34].

Загалом діяльність студентів – це когнітивне вивчення й оволодіння ними новим навчальним матеріалом та елементами навчальної діяльності на основі відомих способів традиційного навчання, однак його інтегративні форми, методи й засоби змінюються повільними темпами, а як наслідок – затримують розвиток особистості учасників освітнього процесу.

Якість сучасної вищої економічної освіти передусім залежить від професійної компетентності та педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу в тому чи іншому закладі вищої освіти. У зв'язку з цим важливим завданням стає формування нового типу педагогічного та економічного мислення не лише студентів, а й викладачів, активізація освітнього процесу завдяки використанню новітніх методик навчання, що зі свого боку надасть можливість отримати необхідний обсяг знань, умінь та навичок у сфері морально-культурних норм, інноваційної та підприємницької діяльності, маркетингових послуг, стратегічного менеджменту, а також комерційного права.

На сьогодні проблему професійної підготовки фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі розглянуто в низці наукових досліджень таких учених, як О. Андрусь, М. Артюшина, Н. Баловськ, Н. Боллобаш, А. Войнаровський, О. Падалка, Т. Поясок та ін.

Мета статті полягає у визначенні компонентів професійної підготовки фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та Республіки Польщі.

Згідно з поглядами В. Жигір, формування змісту освіти фахівця необхідно розглядати як цілісну, комплексну проблему, вирішення якої слід здійснювати на основі ґрунтовних теоретико-методологічних підходів [1, с. 137].

На думку О. Падалки, актуальними завданнями забезпечення якості професійно-економічної підготовки є: входження освіти нашої держави до світового освітнього простору; створення конкурентоспроможної професійно-економічної освіти та підвищення її якості; досягнення органічного зв'язку економічної освіти у вищій з розвитком економічної системи України; забезпечення професійно-економічних знань, умінь, навичок випускників та їх участь в економічному житті держави; посилення впливу освіти й науки на розвиток національної економіки; інформатизація професійно-економічної освіти; створення системи неперервної економічної освіти в системі «загальноосвітня школа – ПТНЗ, коледж – ВНЗ – післядипломна економічна освіта»; посилення виховної спрямованості економічної освіти, подолання розриву між освітою і вихованням студентської молоді [2, с. 47].

На основі аналізу наукових джерел щодо змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі виокремимо загальні вимоги до його відбору та структурування. Зокрема, зміст підготовки майбутніх фахівців економічної галузі має: відповідати цілям обраної моделі освіти; відображати сучасні тенденції розвитку освіти та основні напрями інноваційних процесів у вищій професійній освіті; враховувати особливості освітніх інновацій та інноваційних педагогічних технологій, їх класифікацію; відображати специфіку професійно-педагогічної підготовки до економічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища закладу вищої освіти; демонструвати досвід застосування набутих знань щодо впровадження освітніх інновацій у виробничий (управлінський) процес на практиці; містити досвід реалізації авторських інноваційних ідей на основі інноваційного проектування професійної діяльності; передбачати розвиток інноваційного стилю мислення, забезпечувати особистісно-професійний саморозвиток майбутнього фахівця як умови його здатності до інновацій; враховувати не лише загальні принципи побудови змісту освіти (науковості, систематичності та послідовності, свідомості та активності, доступності тощо), а й принципи його оновлення (інноваційності, інтегративності, міждисциплінарності та ін.); відображати знання та досвід здійснення інноваційної професійної діяльності фахівця в системі швидкісного розвитку економічної галузі. Ефективність змісту професійної підготовки визначається її результативністю, тобто якісною освітою, що характеризується освіченістю майбутнього фахівця економічної галузі, здатністю до особистісного саморозвитку та самовдосконалення.

Варто зазначити, що реформуванню змістової (інформаційної) складової освітнього процесу закладів

вищої освіти України сприяє і той факт, що кожен із них на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми відповідно до певної спеціальності розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність їх вивчення, форми проведення занять та їх обсяг, графік освітнього процесу, а також форми поточного й підсумкового контролю. У зв'язку з цим заклад вищої освіти може реалізовувати право на інформаційне наповнення начального процесу дисциплінами, які сприяють збереженню національної культурної спадщини й національній самоідентифікації в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів [4, с. 68].

На основі порівняльного аналізу змісту навчальних програм дисциплін, які використовуються в професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі в різних типах закладів вищої освіти Польщі та України, доцільно виокремити критерії його відбору: 1) зміст економічної освіти структурований відповідно до логіки побудови системи майбутньої професійної діяльності фахівця економічної галузі; 2) основою професійної освіти фахівців економічної галузі є навчальна програма (освітня програма підготовки фахівців) однієї або декількох дисциплін фахового циклу, що забезпечує професійну підготовку; 3) теоретичні основи економічної освіти, які реалізуються завдяки системі спеціально організованої практичної підготовки майбутніх фахівців, відображають сучасні досягнення в галузі економічної освіти і науки, нові тенденції практичного спрямування; 4) відбір змісту освіти враховує специфіку фахової професійної підготовки майбутніх фахівців та особливості організації освітнього процесу, що знаходять своє відображення в закономірностях та принципах, формах і методах, загальній технології професійної підготовки фахівця закладу вищої освіти економічної галузі; 5) формування змісту освіти обов'язково враховує індивідуальні задатки і здібності студентів, їх можливість та потреби щодо здійснення продуктивної навчально-пізнавальної та професійно зорієнтованої діяльності.

Зважаючи на вищевикладене, серед компонентів професійної підготовки фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та Польщі можна виокремити такі: методологічний, дидактичний, правовий, соціальний, інноваційний.

Водночас нерівномірний розвиток економіки, освіти, соціального та правового забезпечення освітнього процесу в Україні та Республіці Польщі вносять певні відмінності до змістового наповнення кожного з означених компонентів. Пропонуємо порівняльну характеристику компонентів змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та Польщі (див. табл.).

Таблиця

Порівняльний аналіз компонентів змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі в закладах вищої освіти України та Польщі

Україна	Республіка Польща
Методологічний компонент	
- розробка та впровадження освітніх технологій на рівні експериментальних досліджень; - реалізація методів та підходів професійної підготовки в контексті апробації освітніх технологій	- концептуальне обґрунтування нових технологій у процесі професійної підготовки фахівців економічної галузі; - системна організація сукупності педагогічної, психологічної та соціальної підготовки

Продовження таблиці

Україна	Республіка Польща
Дидактичний компонент	
<ul style="list-style-type: none"> - активне впровадження системи підготовки майбутнього фахівця за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій завдяки низці експериментальних досліджень; - традиційна система методів навчання (словесні, наочні, практичні, методи формування позитивної мотивації учіння та активізації пізнавальної діяльності, методи контролю та самоконтролю) й окремі методи інтерактивного навчання та активної педагогічної взаємодії (портфоліо, кейс-метод, відеометод, методи дистанційного навчання, педагогічне проектування); - пошук системи методів підготовки та перепідготовки викладачів із метою організації навчання людей з особливими потребами 	<ul style="list-style-type: none"> - організація професійної підготовки через новітні засоби навчання, що сприяє індивідуальному та диференційованому підходу до студента; - розгалужена класифікація методів навчання (оглядові, словесні, практичні, активізуючі, дидактичні ігри; експонуючі; пошуку інформації та ефективного використання інформаційної техніки; ефективного розуміння і презентації власних поглядів; планування, організації та оцінювання здобутих знань; співпраці, роботи в команді, групі, побудови стосунків; віддаленого навчання E-Learning тощо); - наявність розгалуженої мережі підготовки викладачів до роботи з людьми з особливими потребами
Правовий компонент	
<ul style="list-style-type: none"> - нормативне регулювання системою професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі в контексті загальних положень Закону України «Про вищу освіту»; - відсутність єдиних стандартів вищої економічної освіти; - дистанційне навчання, не врегульоване нормативно-правовою базою; - пошук та впровадження елементів правової підтримки осіб з особливими потребами для отримання вищої освіти 	<ul style="list-style-type: none"> - підготовка фахівців економічної галузі здійснюється на основі єдиних розроблених освітніх стандартів; - підготовка фахівців економічної галузі можлива завдяки системі дистанційної освіти з отриманням диплома про вищу освіту загальноприйнятого зразка; - розроблена система заходів підтримки осіб з особливими потребами для навчання в закладах вищої освіти
Соціальний компонент	
<ul style="list-style-type: none"> - відсутність розробленої соціальної політики підтримки навчання студентів різних категорій; - поетапне впровадження освітньої політики академічної та професійної мобільності студентів та викладачів 	<ul style="list-style-type: none"> - соціальна підтримка студентів із неоднаковими матеріальними можливостями для отримання вищої освіти в різних типах закладів вищої освіти; - налагоджена співпраця між різними навчальними закладами не лише в межах країни, а й за кордоном щодо реалізації можливостей академічної та соціальної мобільності
Інноваційний компонент	
<ul style="list-style-type: none"> - поступова ліквідація стереотипів, зміна поглядів на підготовку фахівців економічної галузі як постійної і незмінної системи; - традиційна мережа перепідготовки викладачів та їх стажування, обмежена напрямками та тематикою 	<ul style="list-style-type: none"> - повна зміна наукової освітньої парадигми у зв'язку з євроінтеграційними процесами; - розвиток особистого та професійного світогляду викладача за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій, можливості тривалого стажування в провідних навчальних закладах Європи за обраним напрямом

Висновки. Отже, основна мета підготовки майбутніх фахівців економічної галузі полягає в тому, що в закладах вищої освіти Республіки Польщі на різних етапах та рівнях навчання активно використовуються новітні технології, що знайшло своє відображення в змістовому наповненні компонентів професійної підготовки фахівців. Натомість в Україні перевага надається усталеним, традиційним формам і методам навчання, а цілісні новітні

технології підготовки майбутніх фахівців використовуються лише на етапах становлення та в межах експериментальних досліджень. Зважаючи на викладене вище, реалізація мети професійної підготовки гарантуватиме конкурентоспроможність майбутніх фахівців економічної галузі на сучасному ринку праці, а також активізуватиме ефективне реформуванням означеної системи в межах закладу вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жигір В. Теоретичні основи змісту професійної підготовки менеджера освіти у ВНЗ / В. Жигір // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bdpu.org/sites/bdpu.org/files/konferencii/ped-nau/n1/ukr/20.pdf>.
 2. Падалка О. Професійно-економічна підготовка майбутнього вчителя в контексті Європейської інте-

грації / О. Падалка // Вища освіта України. – 2014. – № 3 (2). – С. 46–49.
 3. Пчелінцева І. Освітній кредит / І. Пчелінцева // Вища школа. – 2005. – № 2. – С. 95–100.
 4. Fokin J. Theory and Technology of Learning: Approach Based on the Activity : Textbook for students of higher educational institutions / J. Fokin. – М. : The publishing center «Academy», 2006. – 240 p.

Дата надходження до редакції: 15.03.2018 р.

УДК 37.013. 42-058.23 (09.(477.72) «18/19»

Ірина НАДС҂ДІНА,
 аспірантка КВНЗ «Херсонська академія
 неперервної освіти»
 Херсонської обласної ради

НАЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОСВІТНИЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

У статті розглянуто національну складову просвітницько-педагогічної діяльності інтелігенції на Півдні України в другій половині ХІХ – на початку ХХ століть. Наведено приклади дозвілєвих заходів із національними елементами у вигляді народних пісень, ігор, обрядових дійств. Встановлено, що основними напрямками діяльності «Просвіт» в означеному регіоні були заходи щодо шанування видатних українських митців, розвитку освіти на національній основі, створення національного театру як форми освіти і іховання засобами театралізації, збереження національних традицій як головного елемента у вихованні національної гідності, розширення світогляду та вивчення української історичної спадщини.

Ключові слова: освіта, інтелігенція, українська мова, школи, «Просвіта», вистави, лекції, бібліотеки-читальні, національне виховання, товариства.

В статье рассмотрена национальная составляющая просветительско-педагогической деятельности интеллигенции на Юге Украины во второй половине ХІХ – в начале ХХ веков. Приведены примеры досуговых мероприятий с национальными элементами в виде народных песен, игр, обрядов. Установлено, что основными направлениями деятельности «Просвита» в этом регионе были мероприятия по чествованию выдающихся деятелей искусства, развитию образования на национальной основе,

созданию национального театра как формы образования и воспитания средствами театрализации, сохранению национальных традиций как главного элемента в воспитании национального достоинства, расширению кругозора, а также изучению украинского исторического наследия.

Ключевые слова: образование, интеллигенция, украинская школа, библиотеки-читальни, национальное воспитание, общества.

The article deals with the national part of educational and pedagogical activity of intelligentsia in southern Ukraine in the second half of the nineteenth and early twentieth centuries. Examples of leisure activities with national elements with folk songs, games, ritual actions etc are given. It has been established that in the South of Ukraine, the activity of «Prosvita» was mainly directed on the honouring of outstanding Ukrainian artists, development of education on a national basis, creation of a national theatre as a form of education and upbringing through the means of theatricalization, preservation of national traditions as the main element in the education of national dignity, the expansion of the worldview and the study of Ukrainian historical heritage.

Key words: education, intelligentsia, Ukrainian language, schools, «Prosvita», performances, lectures, reading libraries, national education, societies.